

سه ابزار ارزش‌بخش

دکتر محرم آقازاده

کلیدواژه‌ها: ارزش‌یابی توصیفی، ابزار، ارائه‌ی کلاسی، همایش (کنفرانس)، انشا، نمایشگاه و نمایش.

اشاره

از شماره‌ی قبل و در درون پرونده‌ی ارزش‌یابی توصیفی، انتشار بخش نخست مقاله‌ی دکتر محرم آقازاده، استاد دانشگاه و مشاور آموزشی یونسکو در ایران درباره‌ی ابزارهای ارزش‌یابی توصیفی را آغاز کردیم. طبق تصمیمی که اتخاذ شده بود، قرار شده است ادامه‌ی بخش‌های جدید این مقاله، در شماره‌های دیگر مجله منتشر شود. مؤلف این مقاله در پایان بخش اول، ۱۶ ابزار را نام برد و شرح و بسط آن‌ها را به شماره‌های آتی موکول کرد. آن‌چه در پی می‌آید آشنایی با سه ابزار از ابزارهای ۱۶ گانه‌ای است که مؤلف از آن‌ها نام برده است.

۱. ارائه‌ی کلاسی^۱

تعریف

ارائه‌ی کلاسی سنجشی است که دانش‌آموز باید براساس آن دانسته‌هایش را به زبان آورد و نمونه‌هایی از کارهایش را که به پایان برده است، انتخاب و ارائه دهد. همچنین، دانش‌آموز در ارائه‌ی کلاسی موظف است افکارش را به گونه‌ای سازمان‌دهی کند که بتواند خلاصه‌ای از آموخته‌هایش را عرضه کند.

هدف

ارائه‌ی کلاسی را می‌توان در موارد زیر به کار برد:

- ایجاد فرصت برای سنجش پایانی با استفاده از یک پروژه یا نوشتار تکمیل شده.
- زمانی که ارزش‌یابی مداد - کاغذی به درستی آموخته‌های دانش‌آموزان را به نمایش نمی‌گذارد.

ویژگی‌ها

- ارائه‌ی کلاسی را دانش‌آموزان می‌توانند با مواد ملموسی که در

اختیار دارند، آماده کرده و به انجام برسانند.

- ارائه‌ی کلاسی، فرصتی برای پی بردن به یادگیری اضافی یا جانبی یادگیرنده است.

روش استفاده از ارائه‌ی کلاسی

- ارائه از جانب دانش‌آموز
- تدارک معیارهای ارزش‌یابی با هم‌آهنگی دانش‌آموز یا به تنهایی از سوی معلم
- تدارک و ارائه‌ی بازخورد شفاهی یا نوشتاری از جانب معلم

ملاحظات

- ارائه‌ی کلاسی طبیعی‌ترین شکل برای سنجش گفتارها، مذاکره‌ها و موضوعاتی نظیر مطالعه‌ی زبان‌ها، اقوام و قبایل است.
- ارائه‌ی کلاسی باید به گونه‌ای طراحی و به اجرا درآید که دانش‌آموزان نتوانند تحول بیان و توانایی‌های زبان دیگر را به‌طور منفی قضاوت کنند.
- ارائه‌ی کلاسی از مهارت‌های اساسی برای برقراری ارتباط است که باید آموخته شود، تمرین گردد، سنجیده و ارزش‌یابی شود.

۲. همایش

تعریف

همایش، دیدار رسمی یا غیررسمی معلم با دانش‌آموزان و والدین برای پی‌جویی برخی مسائل تربیتی است.

هدف

از همایش می‌توان در موارد زیر بهره جست:

- تبادل اطلاعات یا ابراز ایده‌ها
- شناخت شیوهی تفکر دانش‌آموزان و ارائه‌ی پیشنهادهای اصلاحی، تقویتی، تربیتی
- سنجش سطح فهم دانش‌آموزان از مفهوم یا روش معین
- توان‌مندسازی دانش‌آموزان برای پیشرفت و موفقیت در کاری خاص
- بازبینی، روشن‌سازی و گسترش دادن پیش‌آموخته‌های دانش‌آموزان
- یاری‌کردن به دانش‌آموزان برای درونی‌کردن معیارهای یک کار موفق یا قابل‌پذیرش در سطح عالی

ویژگی‌ها

- همایش نیاز به بحث دارد، یعنی در هر همایشی باید موضوعی باشد تا بحثی در انداخته شود.
- زمانی همایش موفق است که همهی شرکت‌کنندگان در قبال خود و دیگران احساس مسئولیت کنند.
- از همایش می‌توان در آغاز یادگیری یک مفهوم، ایده یا مهارتی از سوی دانش‌آموزان استفاده کرد.
- برای سنجش آغازین می‌توان از همایش بهره‌مند شد.

روش استفاده از همایش

- ارائه‌ی سؤال آغازین از سوی معلم و درخواست پاسخ
- ارائه‌ی بازخورد به هر پاسخ‌دهنده‌ای متناسب با سطح فهم و توان‌مندی‌هایش
- ایجاد امکان پیشرفت برای دانش‌آموزان، متناسب با سیر پیشرفتشان
- تأکید بر فرآیند استدلال دانش‌آموزان
- ثبت و ضبط اطلاعات تولید شده در طی همایش و پس از آن

ملاحظات

- از همایش می‌توان به مثابه بخشی از فرآیند برنامه‌ریزی مشارکتی یا تصمیم‌گیری سود جست.
- همایش را می‌توان با سؤال‌های از پیش تعیین شده، غنی ساخت.

پی‌نوشت

۳. انشا

تعریف

انشاء، گونه‌ای از ارزش‌یابی است که به منظور فهم و آگاهی از توانایی تحلیل و ترکیب اطلاعات از سوی یادگیرنده استفاده می‌شود. در واقع، انشا یک ارزش‌یابی است که با استفاده از آن، دانش‌آموزان برای تولید پاسخ همراه با بیان جزئیات، ارائه‌ی بیانیه‌ها، خلق تیتراهای اصلی و فرعی و گاه طرح سؤالات، برانگیخته می‌شوند.

هدف

از انشا می‌توان در موارد زیر بهره گرفت:

- ارزش‌یابی توانایی دانش‌آموزان در بیان افکار از طریق نوشتار (برای مثال، مقایسه، کاربرد اصول در موقعیت‌های جدید، سازمان‌دهی اطلاعات، استنباط، متقاعدسازی، تلفیق دانش و عمل، خلاصه‌سازی اطلاعات)
- ایجاد فرصت برای یادگیرنده، برای بیان استدلال و برقراری ارتباط
- اندازه‌گیری فهم دانش‌آموزان و تسلط آنان بر اطلاعات پیچیده

ویژگی‌ها

انشا

- زمینه‌ای برای ارزش‌یابی دانش، استدلال، مهارت‌های سازمان‌دهی و مهارت‌های ارتباطی یادگیرنده فراهم می‌آورد.
- به‌طور مستقیم و ملموس شواهدی از عملکرد مورد انتظار از یادگیرنده را در اختیار می‌گذارد.
- فرصت ارزش‌یابی عملکرد را براساس معیارهای زبان‌شناختی و فکری، نظیر موجزبودن، ارتباط بیان استدلال‌ها و ارائه‌ی اطلاعات پشتیبان برای ادعاها در اختیار می‌گذارد.

روش استفاده از انشا

- استفاده از انشا برای بیان، ترکیب و تلفیق اطلاعات
- استفاده از انشا به مثابه ابزار تلفیق دروس
- استفاده از انشا برای ارزش‌یابی مهارت‌های عمومی و مهارت‌های برقراری ارتباط
- استفاده از انشا برای ارزش‌یابی مهارت‌های تفکر

ملاحظات

- از انشا می‌توان برای ارزش‌یابی میزان توانایی یادگیرنده برای ارائه‌ی ایده‌ها، زبردستی در نگارش و فهم متون سود جست.
- انشا فرصتی برای ساخت و ساز معنا فراهم می‌آورد.
- انشا از روش‌های ارزش‌یابی به صرفه، غیر زمان‌بر، پر فایده و اطمینان‌بخش نسبت به توان‌مندشدن یادگیرنده است.